

Sygn. akt II USKP 139/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski (przewodniczący)
SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)
SSN Romualda Spyt

w sprawie z wniosku J. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o umorzenie należności z tytułu składek i zwrot nadpłaty z tytułu składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 kwietnia 2022 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 27 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. oddala skargę kasacyjną;**
- 2. odstępuje od obciążania wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. zasądza od Skarbu Państwa (kasa Sądu Apelacyjnego w [...]) na rzecz radcy prawnego J. B. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) zł podwyższoną o stawkę podatku VAT tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...), w wyniku apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w B. z 18 marca 2019 r., sygn. akt V U (...) w pkt I i decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 19 lipca 2018 r. w ten sposób, że określił, iż według stanu na 17 września 2014 r. umorzeniu będą podlegały należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za październik 2007 r.; na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za listopad 2007 r., listopad 2008 r., grudzień 2008 r., styczeń 2009 r., luty 2009 r.; na Fundusz Pracy za listopad 2007 r., grudzień 2007 r., za miesiące od stycznia 2008 r. do grudnia 2008 r., za styczeń 2009 r., za luty 2009 r., wraz z odsetkami w łącznej kwocie 2739,34 zł; w pkt II w ten sposób, że oddalił odwołanie od decyzji organu rentowego z 5 września 2018 r., zaś w pozostałej części apelację oddalił.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z 19 lipca 2018 r. określił, że będą podlegały umorzeniu składki nieopłacone przez J. S. za październik 2007 r. w kwocie (z odsetkami) 289,33 zł. Na podstawie decyzji z 29 grudnia 2014 r. został on wyłączony z obowiązkowych ubezpieczeń społecznych od 25 listopada 2013 r. Według organu rentowego decyzja jest następstwem wniosku z 17 września 2014 r.

W odwołaniu od tego orzeczenia wnioskodawca zarzucił dokonanie błędnej oceny stanu faktycznego, który został udowodniony przy pomocy różnych dokumentów. Na podstawie tego zarzutu wniósł o uchylenie decyzji.

Następnie decyzją z 5 września 2018 r. ZUS odmówił zwrotu J. S. kwoty 37.405,30 zł z powodu niestwierdzenia nadpłaty w tym dniu. Dokonane przez niego 3 wpłaty zostały zaliczone na zaległe składki.

W odwołaniu od tego orzeczenia ubezpieczony ponownie powołał się na dokonanie przez ZUS błędnej oceny stanu faktycznego dotyczącej przebiegu jego ubezpieczenia.

W sprawie ustalono, że J. S. rozpoczął prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej od 2007 r. Pobierał zasiłki chorobowe od 1 czerwca 2012 r. do 29 listopada 2012 r., następnie otrzymywał świadczenie rehabilitacyjne od 30 listopada 2012 r. do 24 listopada 2013 r. W dniu 25 listopada 2013 r. przebył udar mózgu.

Decyzją z 29 kwietnia 2014 r. organ rentowy stwierdził, że zadłużenie J. S. wobec ZUS z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy łącznie z odsetkami na datę wydania decyzji wynosi 40.466,58 zł (za okresy od listopada 2007 r. do grudnia 2012 r. - ubezpieczenie społeczne, od lutego 2012 r. do lutego 2014 r. na ubezpieczenia zdrowotne, od listopada 2007 r. do maja 2010 r. na Fundusz Pracy, za wrzesień 2007 r. na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy). Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z 18 września 2012 r. w sprawie sygn. akt V U (...) oddalił odwołanie J. S. od tej decyzji.

17 września 2014 r. J. S. złożył, na podstawie ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, wniosek o umorzenie nieopłaconych należności za okres objęty abolicją, na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy, do opłacenia których został zobowiązany decyzją ZUS z 29 kwietnia 2014 r.

J. S. dokonał na poczet zaległości składowych trzech wpłat: 2 września 2014 r. - 12.760 zł, 1 października 2014 r. - 11.644,88 zł i 31 października 2014 r. - 13.000,42 zł.

Decyzją z 29 grudnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. stwierdził, iż J. S. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą będąca wspólnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 25 listopada 2013 r., z uwagi na niezdolność do samodzielnego wykonywania działalności gospodarczej. J. S. zakwestionował tę decyzję. Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z 14 lutego 2018 r. sygn. akt V U (...) oddalił jego odwołanie a Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 5 czerwca 2018 r. oddalił apelację. Zatem decyzja z 29 grudnia 2014 r. stwierdzająca, że J. S. nie podlega ubezpieczeniom społecznym od 25 listopada 2013 r. uprawomocniła się 5 czerwca 2018 r.

W związku z tym, że J. S. zakwestionował wyłączenie go z ubezpieczeń społecznych od 25 listopada 2013 r. oraz z uwagi na złożone przez niego odwołania od decyzji ZUS z 15 lipca 2014 r. i z 22 września 2014 r. odmawiających mu prawa do zasiłku chorobowego, postanowieniem z 9 października 2014 r. ZUS

zawiesił postępowanie w przedmiocie wniosku o abolicję a podjął je postanowieniem z 10 lipca 2018 r.

Po uprawomocnieniu się decyzji ZUS z 29 grudnia 2014 r., 26 czerwca 2018 r. zostały sporządzone z urzędu dokumenty rozliczeniowe w sposób zgodny z tą decyzją. ZUS sporządził z urzędu dokumenty wyrejestrowania J. S. z ubezpieczeń społecznych od 25 listopada 2013 r. oraz dokonał korekty deklaracji rozliczeniowych za okres od grudnia 2013 r. do października 2016 r.

W piśmie procesowym z 19 lutego 2019 r. organ rentowy wskazał sposób ostatecznego rozliczenia zaległych składek. Z ww. pisma wynika, że wpłata z 2 września 2014 r. w wysokości 12.760 zł została rozliczona na składki na FUS za sierpień i wrzesień 2007 r., za okres od stycznia do grudnia 2008 r. i za okres od stycznia do marca 2009 r. (7.429,00 zł) oraz odsetki (5.331,00 zł).

Wpłata z 1 października 2014 r. w wysokości 11.644,88 zł została rozliczona na składki na FUS za okres od marca 2009 r. do grudnia 2009 r. oraz od stycznia 2010 r. do maja 2010 r. (7.368,88 zł) oraz odsetki (4276,00 zł).

Wpłata z 31 października 2014 r. w wysokości 13.000,42 zł została rozliczona na składki na FUS za maj 2010 r., grudzień 2012 r., październik 2007 r.; składki na FUS za listopad 2007 r., listopad 2008 r., grudzień 2008 r. za okres od stycznia 2009 r. do grudnia 2009 r. oraz od stycznia 2010 r. do lipca 2010 r., od stycznia 2011 r. do lutego 2011 r., za lipiec 2011 r., za wrzesień 2011 r., za grudzień 2011 r., za styczeń 2012 r., za marzec 2013 r., za lipiec 2013 r.; składki na FP za listopad 2007 r., grudzień 2007 r., za okres od stycznia do grudnia 2008 r. i za okres od stycznia do grudnia 2009 r., za okres od stycznia 2010 r. do maja 2010 r. (8.462,42 zł) oraz odsetki (4.538,00 zł).

Zaskarżoną decyzją z 19 lipca 2018 r., wydaną po rozpatrzeniu wniosku J. S. z 17 września 2014 r. w sprawie umorzenia należności z tytułu składek, organ rentowy określił, iż według stanu na 17 września 2014 r. umorzeniu będą podlegały należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za październik 2007 r. w łącznej kwocie 289,93 zł z tytułu składek 158,93 zł i odsetek 131 zł.

Kolejną decyzją z 5 września 2018 roku organ rentowy odmówił J. S. zwrotu 37.405,30 zł.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z 18 marca 2019 r., sygn. akt V U (...) w pkt I zmienił decyzję z 19 lipca 2018 r. i umorzył nieopłacone przez J. S. składki: 1) na ubezpieczenie społeczne za okresy: wrzesień 2007 r., od listopada 2007 r. do lutego 2009 r., 2) na ubezpieczenie zdrowotne za okresy: wrzesień 2007 r., od lutego 2008 r. do lutego 2009 r., 3) na Fundusz Pracy za okresy: wrzesień 2007 r., od listopada 2007 r. do lutego 2009 r.; w pkt II zmienił decyzję z 5 września 2018 r. w ten sposób, że nakazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B. aby zwrócił J. S. kwotę 37.405,30 zł; w pkt III zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. na rzecz J. S. kwotę 2400 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług.

Apelację od powyższego wyroku wniósł organ rentowy, zarzucając mu naruszenie art. 1 ust. 8 ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność; art. 1 ust. 13 pkt 1 ustawy o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność; art. 1 ust. 1 ustawy o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność; art. 24 ust. 6a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 z późn. zm.); § 13, § 15, § 16 rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2008 r. Nr 78, poz. 465 ze zm.); art. 321 k.p.c. oraz art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c.

Sąd Apelacyjny w wyniku rozpoznania apelacji organu rentowego uznał ją za częściowo uzasadnioną i zmienił wyrok Sądu Okręgowego.

Sąd drugiej instancji podniósł w zakresie pkt I wyroku Sądu pierwszej instancji dotyczącego decyzji z 19 lipca 2018 r., że Sąd zmieniając decyzję organu rentowego z 19 lipca 2018 r. i umarzając nieopłacone przez J. S. składki: 1) na ubezpieczenie społeczne za okresy: wrzesień 2007 r., od listopada 2007 r. do lutego 2009 r., 2) na ubezpieczenie zdrowotne za okresy: wrzesień 2007 r., od lutego 2008 r. do lutego 2009 r., 3) na Fundusz P. za okresy: wrzesień 2007 r., od listopada 2007 r. do lutego 2009 r., naruszył przepis art. 321 k.p.c.

Przedmiotem zaskarżonej decyzji, wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, nie była kwestia składek podlegających umorzeniu a określenie warunków umorzenia zaległych składek. Zaskarżona decyzja wydana została w efekcie pierwotnego wniosku J. S. o tzw. abolicję, na podstawie ustawy o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność.

Sąd odwoławczy zauważył, że ustawa o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność przewiduje swoistą dwustopniowość w rozpoznawaniu wniosku ubezpieczonego o abolicję - reguluje bowiem dwa postępowania prowadzone przez ZUS, z których każde kończy się wydaniem merytorycznej decyzji. Najpierw ZUS powinien prowadzić postępowanie w sprawie określenia warunków umorzenia należności, a następnie, po uprawomocnieniu się pierwszej decyzji (warunkowej) - postępowanie w sprawie umorzenia należności. Warunkiem umorzenia należności jest spełnienie przez wnioskodawcę warunków określonych w decyzji warunkowej, tj. spłaty w terminie ustalonym w decyzji warunkowej kwoty należności niepodlegających umorzeniu, która to kwota również powinna zostać skonkretyzowana w tej decyzji. W braku spełnienia tych warunków ZUS musi wydać decyzję odmawiającą umorzenia. Zatem aby w ogóle możliwe było wydanie decyzji w przedmiocie umorzenia lub odmowy umorzenia zaległości z tytułu składek, najpierw winna zostać wydana decyzja warunkowa, określająca warunki umorzenia oraz ustalająca kwoty zaległości, które abolicji nie podlegają.

W niniejszej sprawie została wydana i podlegała zaskarżeniu decyzja warunkowa z 19 lipca 2018 r. Decyzja ta w pkt. I zawierała wyszczególnienie należności, które będą podlegały umorzeniu. Natomiast Sąd pierwszej instancji w pkt I zaskarżonego wyroku nie odniósł się do należności, które będą podlegały umorzeniu, a w zastępstwie organu rentowego orzekł o umorzeniu należności, w myśl art. 1 ust. 13 ustawy.

Sąd Apelacyjny podkreślił, że przed sądem ubezpieczony może żądać jedynie korekty stanowiska zajętego przez organ rentowy i wykazywać swoją rację, odnosząc się do przedmiotu sporu objętego zaskarżoną decyzją, natomiast nie

może żądać czegoś o czym organ rentowy nie decydował. A zatem kontrola sądu musi korespondować z zakresem rozstrzygnięcia dokonanego w decyzji administracyjnej, bowiem zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji w granicach jej treści i przedmiotu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, rację miał organ rentowy że Sąd Okręgowy w B. umarzając nieopłacone przez J. S. składki na ubezpieczenie społeczne (jak w pkt I wyroku) naruszył nie tylko przepisy art. 1 ust. 8 i art. 1 ust. 13 ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność ale też art. 1 ust. 10 bowiem nie zbadał, czy zostały spełnione przesłanki z art. 1 ust. 10, z uwzględnieniem ust. 7, ust. 11 i ust. 12. Nie mniej jednak Sąd pierwszej instancji przede wszystkim wyszedł poza granice zaskarżonej decyzji. Nie podał też podstawy prawnej swojego rozstrzygnięcia.

Reasumując zatem, skoro przedmiotem kontroli Sądu nie była decyzja organu rentowego wydana w trybie art. 1 ust. 13, lecz w trybie art. 1 ust. 8 ustawy, to Sąd rozpoznając odwołanie od decyzji warunkowej nie był uprawniony do umorzenia nieopłaconych przez J. S. składek.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, organ rentowy decyzją warunkową powinien objąć wszystkie zaległe składki obciążające J. S. na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych i Fundusz Pracy za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r. wraz z odsetkami pomniejszone o kwotę wpłaty z 2 września 2014 r. (12.760,00 zł). Inaczej mówiąc, jedynie wpłatę dokonaną przez J. S. 2 września 2014 r. w wysokości 12.760 zł organ rentowy powinien był zaliczyć na zaległości za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r., jako że została ona dokonana przed dniem złożenia wniosku o abolicję. Natomiast wpłaty dokonane w dniach 1 października 2014 r. - 11.644,88 zł i 31 października 2014 r. - 13.000,42 zł, które wpłynęły na konto ZUS już po złożeniu wniosku o abolicję (17 września 2014 r.) nie powinny zostać zaliczone na zaległości składkowe za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r. Powinny zostać zaliczone na należności składkowe bieżące oraz zaległe. Inny sposób rozliczenia

powodowałby, że wniosek o abolicję należności składkowych za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r. stałby się bezprzedmiotowy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny uznał, że umorzeniu według stanu na 17 września 2014 r. będą podlegały należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za październik 2007 r.; na Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za listopad 2007 r., listopad 2008 r., grudzień 2008 r., styczeń 2009 r., luty 2009 r.; na Fundusz P. za listopad 2007 r., grudzień 2007 r., za miesiące od stycznia 2008 r. do grudnia 2008 r., za styczeń 2009 r., za luty 2009 r., wraz z odsetkami w łącznej kwocie 2739,34 zł.

Odnośnie pkt II zaskarżonego wyroku, zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji zmieniając decyzję organu rentowego z 5 września 2018 r. poprzez nakazanie organowi rentowemu, aby zwrócił J. S. 37.405,30 zł dopuścił się naruszenia art. 24 ust. 6a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 13, § 15, § 16 rozporządzenia Rady Ministrów z 18.04.2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Z treści art. 24 ust. 6a ustawy systemowej wynika, że nienależnie opłacone składki podlegają z urzędu zaliczeniu przez ZUS na poczet zaległych, bieżących bądź przyszłych zobowiązań składkowych. Na płatniku ciążyą wszystkie obowiązki związane z comiesięcznym prawidłowym określeniem wysokości składek, bowiem zgodnie z treścią art. 46 ust. 1 ustawy systemowej płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów prawa obliczać i opłacać składki za każdy miesiąc kalendarzowy.

Dokonując rozliczenia zaległych należności składkowych, prawidłowo organ rentowy, przy ich rozliczaniu na poczet zaległych zobowiązań oparł się na przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych, bowiem zgodnie z § 32 rozporządzenia Rady Ministrów z 21 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r.,

poz. 1831), do wpłat dokonanych przed dniem wejścia w życie rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe.

Zgodnie z § 13 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. jeżeli wpłata składek na ubezpieczenia społeczne jest wyższa niż kwota należnych składek z tego tytułu wynikająca z rozliczenia dokonanego w deklaracji za dany miesiąc kalendarzowy, nadwyżkę pozostałą po pokryciu należnych składek na ubezpieczenia społeczne za dany miesiąc kalendarzowy zalicza się proporcjonalnie na pokrycie zaległych należności funduszu emerytalnego i otwartych funduszy emerytalnych, poczynwszy od zobowiązań o najwcześniejszym terminie płatności. Z kwoty pozostałej po rozliczeniu, o którym mowa w ust. 1 pokrywa się proporcjonalnie należności funduszu rentowego, funduszu chorobowego i funduszu wypadkowego, poczynwszy od zobowiązań o najwcześniejszym terminie płatności - § 13 ust. 2 rozporządzenia. W przypadku składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy analogicznie stanowi § 15 i § 16 rozporządzenia. Jeśli płatnik nie posiada zaległych zobowiązań nienależnie opłacone składki podlegają zaliczeniu na poczet zobowiązań bieżących. Jeśli brak jest zaległych i bieżących zobowiązań wówczas nienależnie opłacone składki mogą być zaliczone na poczet przyszłych zobowiązań, chyba że płatnik składek wystąpi z wnioskiem o zwrot nienależnie opłaconych składek. W przypadku gdy płatnik nie posiada zaległych oraz bieżących zobowiązań, Zakład zobowiązany jest zawiadomić płatnika o wysokości nienależnie opłaconych składek, które mogą być mu zwrócone.

Powyższe prowadzi do wniosku, iż płatnik składek może starać się o zwrot nienależnie opłaconych składek, ale tylko wtedy, gdy na jego koncie nie ma zaległości w płatności za wcześniejsze i bieżące okresy (por. Sąd Apelacyjny w Szczecinie w wyroku z 11 lutego 2016 r., sygn. akt III AUa 422/15, Sąd Apelacyjny w Lublinie w wyroku z 17 marca 2016 r., sygn. akt 1031/15).

Nieprawidłowe jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, że treść art. 24 ust. 6a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozbawia ZUS prawa do zaliczenia nienależnie opłaconych składek na poczet zaległości czy bieżących składek w sytuacji, gdy płatnik składa wniosek o ich zwrot. Dokonana przez Sąd wykładnia przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. jest nieprawidłowa. Zakład

Ubezpieczeń Społecznych - jak wynika z zapisów ww. rozporządzenia oraz art. 24 ust. 6a ustawy - pozostałą po pokryciu należnych składek nadwyżkę za dany miesiąc kalendarzowy zalicza proporcjonalnie na pokrycie zaległych należności. Zatem, z reguły nadpłata składek jest zaliczana na poczet bieżących lub zaległych składek, a w przypadku ich braku - na poczet przyszłych. Dopiero na wniosek podatnika suma nienależnie opłaconych składek może zostać zwrócona. Tak więc bez głębszej analizy tego przepisu można stwierdzić, że podstawowym sposobem postępowania ZUS w przypadku nienależnie opłaconej składki jest jej zaliczenie na poczet innych zaległości płatnika. Jedynie na wniosek płatnika składek ZUS ma obowiązek zastosować natychmiastowy zwrot kwoty nienależnie opłaconych składek.

Jak wynika z decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 29 kwietnia 2014 r. już w dacie wydawania tej decyzji J. S. posiadał zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okresy: wrzesień 2007 r., oraz od listopada 2007 r. do grudnia 2012 r., na ubezpieczenie zdrowotne za okresy: wrzesień 2007 r., oraz od lutego 2008 r. do lutego 2014 r., na Fundusz P. za okresy: wrzesień 2007 r., oraz od listopada 2007 r. do maja 2010 r. łącznie w wysokości 40.466,58 zł.

Dokonał wpłat składek w dniach: 2 września 2014 r. - 12.760,00 zł, 1 października 2014 r. - 11.644,88 zł oraz 31 października 2014 r. - 13.000,42 zł, co łącznie stanowi 37.405,30 zł, tj. kwotę której zwrotu domaga się w niniejszym postępowaniu.

Wszystkich ww. wpłat J. S. dokonał w czasie kiedy na jego koncie istniały zaległości składkowe i jednocześnie podlegał obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność będąca wspólnikiem jednoosobowej spółki z o.o., bowiem decyzja ZUS z 29 grudnia 2014 r. stwierdzająca, że od 25 listopada 2013 r. nie podlega on obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym nie była prawomocna. Decyzja ta uprawomocniła się dopiero 5 czerwca 2018 r., ponieważ J. S. zakwestionował fakt wyłączenia go z ubezpieczeń społecznych i wykazywał przed sądami, że pomimo udaru jakiego doznał 25 listopada 2013 r. prowadził działalność gospodarczą i powinien w związku z tym podlegać ubezpieczeniu. Ponadto pomimo stwierdzenia przez organ rentowy decyzją z 29 grudnia 2014 r., iż od 25 listopada 2013 r., że nie podlegał on

obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność - wspólnik jednoosobowej spółki z o.o., to nie został on zwolniony z obowiązku opłacenia zaległych składek za okres do 25 listopada 2013 r.

Sąd drugiej instancji zważył również, że po rozliczeniu konta płatnika, uwzględniając sporządzone z urzędu 26 czerwca 2018 r. dokumenty rozliczeniowe organ rentowy stwierdził nadpłatę w wysokości 1.370,72 zł, którą to 20 sierpnia 2018 r. zwrócił J. S.. Należy też zauważyć, że wpłaty dokonane przez J. S. 2 września 2014 r., 1 października 2014 r., 31 października 2014 r., przed uprawomocnieniem się decyzji z 29 grudnia 2014 r. stwierdzającej, że od 25 listopada 2013 r. J. S. nie podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym były rozliczane na podstawie dokumentów zaksięgowanych na koncie płatnika.

Wpłata z 2 września 2014 r. pokryła poza bieżącą składką również najstarsze zaległości figurujące na koncie płatnika (za okres listopad 2007 r.-marzec 2009 r.). Natomiast wpłaty dokonane w dniach 1 października 2014 r. oraz 31 października 2014 r., z uwagi na złożony 17 września 2014 r. wniosek o umorzenie należności w trybie ustawy abolicyjnej były księgowane na bieżące oraz przyszłe należności z tytułu składek. Po uprawomocnieniu się decyzji z 29 grudnia 2014 r. ZUS sporządził z urzędu wyrejestrowanie z ubezpieczeń J. S. od 25 listopada 2013 r. oraz korekty deklaracji rozliczeniowych za okres grudzień 2013 r. – październik 2016 r. wykazując zerowe kwoty składek. Sąd odwoławczy zauważył, że prawidłowe dokumenty rozliczeniowe zostały ostatecznie zaksięgowane na koncie płatnika 26 czerwca 2018 r. Po ich sporządzeniu uległo zmianie rozliczenie konta płatnika. O powyższym fakcie został on poinformowany pismem z 27 czerwca 2018 r. Po zaksięgowaniu prawidłowych deklaracji rozliczeniowych wpłaty z 2 września 2014 r., 1 października 2014 r., 31 października 2014 r. zostały ponownie rozliczone.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego decyzja warunkowa organu rentowego z 19 lipca 2018 r. ustalająca wysokość należności z tytułu składek, które nie będą podlegały umorzeniu jest powiązana z rozstrzygnięciem zawartym w decyzji z 5 września 2018 r. w przedmiocie niestwierdzenia nadpłaty na koncie płatnika i odmowy zwrotu kwoty 37.405,30 zł. Z pewnością ustalenia w obu sprawach nie mogą pozostawać ze sobą w sprzeczności. Na datę wydania zaskarżonej decyzji z

5 września 2018 r. wszystkie wpłaty dokonane przez J. S. tytułem zaległości składkowych zostały przez organ rentowy rozliczone. Dopiero po uprawomocnieniu się decyzji organu rentowego dotyczącej umorzenia należności składkowych za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r., na podstawie ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, będzie można stwierdzić, że na koncie J. S. powstanie nadpłata składek w łącznej kwocie 2.739,34 zł (stanowiąca należności, które powinny podlegać umorzeniu).

Sąd Apelacyjny ocenił, że opinia wydana przez biegłą z zakresu rachunkowości I. P., na okoliczność obliczenia, czy organ rentowy w sposób prawidłowy, zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych, rozliczył wpłaty dokonane przez J. S. tytułem zaległości składkowych, była nieprzydatna do oceny prawidłowej wysokości kwoty zaległości składkowych podlegających umorzeniu, na podstawie przepisu art. 1 ust. 8 ustawy z 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność, mając na uwadze wpłaty dokonywane przez J. S. w latach 2014 - 2015. Zdaniem Sądu Apelacyjnego biegła w oderwaniu od obowiązujących w zakresie rozliczania składek przepisów podała, że księgowanie wpłat przez organ rentowy powinno odbywać się zgodnie z zasadami obowiązującymi w księgowości, a skoro dokonując wpłat J. S. nie wskazywał, że jego wolą było zachowywanie ich na zaległości składkowe, to organ rentowy nie powinien był dokonywać księgowania na najdalsze zaległości składkowe. Ponadto, zdaniem biegłej, błędem organu rentowego było zawieszenie wniosku o abolicję na prawie cztery lata. Zdaniem Sądu Apelacyjnego - wbrew stanowisku biegłej - prawidłowo organ rentowy dokonał zawieszenia postępowania dotyczącego abolicji, bowiem prawomocne rozstrzygnięcie organu rentowego determinowało okres, za który J. S. powinien opłacić składki na ubezpieczenia społeczne, i tym samym wysokość składek niepodlegających umorzeniu. Prawidłowo dokonał też rozliczenia zaległości składkowych, zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z 18

kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Należy wskazać, że kwestia zwrotu nienależnie opłaconych składek uregulowana została w art. 24 ust. 6a-6h ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Jest to regulacja własna, obowiązująca w prawie ubezpieczeń społecznych. W związku z powyższym w tego typu sprawach nie mają zastosowania regulacje zawarte w ordynacji podatkowej czy też przepisy art. 410 k.c. o nienależnie pobranym świadczeniu. Ustawa o systemie społecznym nie zawiera definicji „nienależnie opłaconej składki”, a jedynie przez art. 31 ustawy odsyła w tym zakresie do przepisów ordynacji podatkowej.

Odnosnie podnoszonego w toku postępowania zarzutu przedawnienia należności składowych obciążających J. S. Sąd drugiej instancji wskazał, że instytucja przedawnienia należności z tytułu składek została uregulowana w art. 24 ust. 4-6 ustawy. W przeciwieństwie do przedawnienia roszczeń cywilnoprawnych, przedawnienie należności z tytułu składek powoduje wygaśnięcie zobowiązania wobec Zakładu. Powyższe oznacza, że po upływie terminu przedawnienia Zakład nie może dochodzić tych należności, ale również płatnik składek po upływie tego, nie może dobrowolnie ich opłacić. Komentowany przepis nie odnosi się w żadnej mierze do przepisów regulujących zasady ustalania podstawy wymiaru składek, ponieważ korzystając ze swoich uprawnień, Zakład może wydać decyzję ustalającą prawidłowe podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne w każdym czasie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w niniejszej sprawie nie doszło do przedawnienia należności z tytułu składek obciążających J. S., bowiem organ rentowy podejmował czynności zmierzające do wyegzekwowania należności a ponadto toczyło się postępowanie dotyczące podlegania przez J. S. ubezpieczeniom społecznym. Na koncie płatnika od początku prowadzenia przez niego działalności istniały zaległości z tytułu składek i w związku z tym dokonywane przez niego wpłaty były zaliczane na poczet należności bieżących i zaległych. Nie bez znaczenia jest też okoliczność, że wniosek o zwrot kwoty 37.405,30 zł J. S.

złożył do organu rentowego 6 sierpnia 2018 r. i istniejąca wówczas nadpłata z tytułu nienależnie opłaconych składek w wysokości 1.370,72 zł została mu zwrócona.

Odwołujący się zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w części, tj. w zakresie, w jakim Sąd drugiej instancji orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. oraz wyroku Sądu pierwszej instancji, w ten sposób, że umorzeniu będą podlegały również należności z tytułu składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za listopad 2007 r., za grudzień 2007 r., za miesiące od stycznia 2008 r. do grudnia 2008 r., za styczeń 2009 r., za luty 2009 r., wraz z odsetkami w łącznej kwocie 12,619,06 (punkt I wyroku), w zakresie zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji i oddalenia odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 5 września 2018 r. (punkt II wyroku), zarzucając mu:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego:

a) § 24 ust. 1, ust. 4 oraz ust. 5 w zw. z § 13, § 15, § 16 Rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych poprzez błędne i niewłaściwe uznanie, iż organ dokonał rozliczenia zaległości składkowych zgodnie ze wskazanym rozporządzeniem, podczas gdy Jerzy Stępniewski w każdej deklaracji i przy każdej wpłacie precyzyjnie wskazywał na poczet jakich składek i z jakiego tytułu dokonuje wpłaty, wolą skarżącego było skierowanie wpłat zgodnie ze złożonymi deklaracjami i oznaczonymi przelewami, zaś organ nie poinformował J. S. o księgowaniu jego wpłat w sposób inny niż przez niego wyrażony, o danych skorygowanych i wprowadzonych na koncie ubezpieczonego, co pozbawiło skarżącego prawa od zakwestionowania zmian dokonanych na jego koncie przez ZUS, a także prawa do żądania wszczęcia postępowania wyjaśniającego, co gwarantują mu przepisy obowiązującego prawa;

b) art. 24 ust. 5a, 5b i 5e-6 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - poprzez błędne i niewłaściwe uznanie, że nie doszło do przedawnienia należności z tytułu składek obciążających J. S., podczas gdy Sąd drugiej instancji nie wskazał precyzyjnie podstawy zawieszenia biegu terminu

przedawnienia składek, a ponadto w aktach sprawy nie ma dowodu na to, że organ rentowy podejmował czynności zmierzające do wyegzekwowania należności, Sąd drugiej instancji nie wskazał, jakie czynności podejmowane przez organ w celu wyegzekwowania należności, doprowadziły do zawieszenia biegu przedawnienia. Sąd Apelacyjny nie uzasadnił jaki wpływ na zawieszenie biegu przedawnienia składek miało postępowanie dotyczące podlegania przez J. S. ubezpieczeniom społecznym obejmującym inny okres niż składki podlegające umorzeniu, co w konsekwencji doprowadziło do nierozważenia zarzutu przedawnienia podnoszonego przez skarżącego,

2) naruszenie przepisów postępowania, którym uchybienie miało wpływ na wynik przedmiotowej sprawy, a mianowicie:

a) art. 278 § 1, 286 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. — poprzez wydanie przez Sąd drugiej instancji wyroku w oparciu o własne, odmienne stanowisko, co do okoliczności wymagających wiadomości specjalnych, przy jednoczesnym pominięciu istotnej dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, treści dowodu w postaci opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości, co doprowadziło do wydania zaskarżonego orzeczenia bez uwzględnienia wiedzy specjalistycznej w zakresie rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, poprzez uznanie, że wydana w sprawie opinia biegłego sądowego jest nieprzydatna do jej rozstrzygnięcia, przy jednoczesnym dopuszczeniu tego dowodu przez sąd z urzędu, co powinno prowadzić do zażądania przez Sąd wydania przez biegłego opinii uzupełniającej, zarządzenia wydania ustnej opinii przez biegłego lub też do dopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego;

b) art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w zw. z art. 83b ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 97 §1 pkt 4 k.p.a. - poprzez zmianę zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z 19 lipca 2018 r. oraz zaskarżonego wyroku w punkcie I, podczas gdy zaskarżona decyzja została wydana z rażącym naruszeniem przepisów o postępowaniu przed organem rentowym bowiem organ bez podstawy prawnej zawiesił postępowanie na okres ponad 4 lat, a postanowienie nie było zaskarżalne, natomiast Sąd ustalił, że z uwagi na zawieszone postępowanie nie

doszło do przedawnienia wierzytelności ZUS, a przez to ZUS mógł w czerwcu 2018 r. dokonać rozliczenia z nadpłaconymi składkami.

Wskazując na powyższe, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z 27 listopada 2019 r., sygn. akt III AUa (...), III AUz (...), w zaskarżonej części, tj. w punkcie I oraz punkcie II wyroku, oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w (...) oraz o przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, które nie zostały opłacone ani w całości ani w części.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw.

Stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny).

W odniesieniu do zarzutów naruszenia prawa procesowego, w ocenie Sądu Najwyższego w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, nie doszło do naruszenia art. 278 § 1, 286 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Z art. 278 k.p.c. wynika nakaz zasięgnięcia opinii biegłego (lub kilku biegłych) przez sąd wówczas, gdy dla rozstrzygnięcia sporu jest niezbędna wiedza „specjalna”, czyli dostępna specjalistom w danej dziedzinie. Jednocześnie wykładnia tego przepisu akcentuje zakaz samodzielnego rozstrzygania przez sąd kwestii objętych „wiadomościami specjalnymi” (por. wyrok Sądu Najwyższego z 17 września 2020 r., II UK 395/18, LEX nr 3225177; postanowienie Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2020 r., III UK 314/19, LEX nr 3191822). Należy przy tym pamiętać, że pojęcie „wiadomości specjalne” z art. 278 § 1 k.p.c. nie obejmuje wiedzy dotyczącej treści

obowiązującego prawa i reguł jego tłumaczenia. Nie jest bowiem rolą biegłego rozstrzyganie zagadnień prawnych, a jedynie naświetlenie wyjaśnianych okoliczności z punktu widzenia wiadomości specjalnych, przy uwzględnieniu zebranego i udostępnionego mu materiału sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2020 r., II UK 161/19, LEX nr 3187478). Istotne jest również, o czym zdaje się zapominać strona skarżąca, że dowód z opinii biegłego podlega ocenie na podstawie art. 233 § 1 k.p.c., podobnie jak inne środki dowodowe, a jednym z kryteriów tej oceny jest poziom wiedzy (kompetencji) biegłego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 2020 r., I CSK 411/19, OSNC 2021 nr 3, poz. 20; postanowienie Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I UK 262/19, LEX nr 3224962). Podkreślić wobec tego należy, że sąd nie jest związany opinią biegłego w zakresie jego wypowiedzi co do kwestii ustalenia i oceny faktów oraz sposobu rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., II UK 408/19, LEX nr 3087057).

W niniejszej sprawie Sąd drugiej instancji słusznie ocenił, że opinia biegłego dopuszczona przez ten Sąd była nieprzydatna do rozpoznania niniejszej sprawy. Zauważyć należy, że wbrew zarzutom skargi kasacyjnej, Sąd Apelacyjny nie polemizuje z treścią opinii biegłej, ani nie dokonuje samodzielnie ustaleń wymagających wiadomości specjalnych. Słusznie wskazano, że zasady rozliczania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wpłat dokonywanych przez płatników zostały określone w przepisach powszechnie obowiązujących, zaś dokonanie wykładni tych przepisów i ich zastosowanie w sprawie jest rolą sądu, a nie biegłej. Tym bardziej nie można oprzeć się na opinii biegłej, która odrzuca powszechnie obowiązujące przepisy i wydaje opinię w oparciu o własne przekonanie, nie mające oparcia w obowiązującym prawie. Sąd drugiej instancji słusznie zauważył, że biegła bezpodstawnie uznała, że rozliczanie składek powinno następować zgodnie z zasadami przyjętymi w księgowości i decydujące znaczenie ma tutaj wola skarżącego, skoro zupełnie co innego wynika z przepisów prawa materialnego, które poddane zostaną analizie w dalszej części uzasadnienia. Podobnie, nie było zadaniem biegłej dokonywanie oceny prawidłowości prowadzenia postępowania przez organ rentowy, bowiem nie to miało być przedmiotem opinii, a w dodatku biegła nie miała kompetencji do dokonywania oceny prawidłowości prowadzenia

postępowania administracyjnego. W związku z tym, Sąd Apelacyjny prawidłowo ocenił opinię biegłej jako nieprzydatną. W ocenie Sądu Najwyższego, w niniejszej sprawie nie występowały przy tym okoliczności, które wymagały oceny pod kątem „wiadomości specjalnych” w rozumieniu art. 278 k.p.c., a zatem, Sąd drugiej instancji nie miał obowiązku powoływać dowodu z opinii biegłego.

Nie mógł zostać również uznany za uzasadniony zarzut naruszenia art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 2¹ k.p.c. w zw. z art. 83b ust. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że od momentu wniesienia do sądu powszechnego odwołania od decyzji organu rentowego, o której stanowi art. 83 ust. 1 u.s.u.s., sprawa staje się sprawą cywilną i podlega rozpoznaniu według zasad właściwych dla tej kategorii spraw (art. 83 ust. 2 u.s.u.s. w związku z art. 1 k.p.c.). Z uwagi na zasadę orzekania przez sąd w postępowaniu cywilnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o prawach lub obowiązkach stron na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego, wady decyzji wynikające z naruszeń przepisów postępowania przed organem rentowym pozostają zasadniczo poza zakresem jego rozpoznania. Skoro sąd orzekający w sprawach ubezpieczeń społecznych może stosować jedynie przepisy kodeksu postępowania cywilnego, to w sferze zarzutów proceduralnych skarga kasacyjna musi się opierać na podstawie naruszenia przepisów postępowania cywilnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2014 r., II UK 242/13, LEX nr 1415119; postanowienie Sądu Najwyższego z 17 listopada 2020 r., II UK 396/19, LEX nr 3144544).

Rozpoznawany zarzut, choć jako jego podstawa zostały wskazane również przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, w rzeczywistości zmierza jedynie do podważenia prawidłowości przeprowadzenia postępowania administracyjnego przez organ rentowy, a zatem dotyczy zastosowania przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, które, jak wskazano powyżej, nie stanowią zasadniczo przedmiotu badania ze strony sądu powszechnego w postępowaniu zainicjowanym wniesieniem odwołania od decyzji organu rentowego. Potwierdza to uzasadnienie zarzutów skargi, które zasadniczo, w analizowanej tutaj kwestii, opiera się na polemice ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji odnośnie zasadności

i podstawy prawnej zawieszenia postępowania przed organem rentowy. Wskazać należy, że z ustaleń Sądów poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że zawieszenie postępowania związane było z odwołaniem wnioskodawcy wniesionym nie tylko od decyzji odmawiających zasiłku chorobowego, ale również od decyzji organu rentowego stwierdzającej niepodleganie przez odwołującego się obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym. Wobec tego, słuszne było stanowisko Sądu Apelacyjnego, że toczące się postępowanie w przedmiocie podlegania ubezpieczeniom społecznym miało wpływ na sposób księgowania sum pieniężnych wpłacanych przez odwołującego się.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego, Sąd Najwyższy ocenił, że nie doszło do naruszenia § 24 ust. 1, ust. 4 oraz ust. 5 w zw. z § 13, § 15, § 16 Rozporządzenia Rady Ministrów z 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Wskazane rozporządzenie jasno wskazuje zasady, na jakich organ rentowy ma obowiązek rozliczania składek i innych wpłat pochodzących od płatników składek na ubezpieczenia społeczne. Zgodnie z § 13 ust. 1 wskazanego rozporządzenia jeżeli wpłata składek na ubezpieczenia społeczne jest wyższa niż kwota należnych składek z tego tytułu wynikająca z rozliczenia dokonanego w deklaracji za dany miesiąc kalendarzowy, nadwyżkę pozostałą po pokryciu należnych składek na ubezpieczenia społeczne za dany miesiąc kalendarzowy zalicza się proporcjonalnie na pokrycie zaległych należności funduszu emerytalnego i otwartych funduszy emerytalnych, poczynwszy od zobowiązań o najwcześniejszym terminie płatności. Z kwoty pozostałej po powyższym rozliczeniu pokrywa się proporcjonalnie należności funduszu rentowego, funduszu chorobowego i funduszu wypadkowego, poczynwszy od zobowiązań o najwcześniejszym terminie płatności (§ 13 ust. 2 rozporządzenia). W przypadku składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy analogiczne postanowienia zawierają § 15 i § 16 rozporządzenia.

Powyższe zasady są wiążące dla organu rentowego, który nie został wyposażony w kompetencje do ich modyfikowania, nie zależnie od tego, czy modyfikacja taka miałyby nastąpić z urzędu, czy w wyniku wniosku płatnika. Stąd też, dla oceny prawidłowości rozliczania wpłat odwołującego się bez znaczenia

pozostaje, że wskazywał on, w jaki sposób chce, aby były rozliczane jego wpłaty, nie jest to bowiem zależne od jego woli, czy wniosku, lecz wynika to z przepisów powszechnie obowiązujących.

W tym kontekście bez znaczenia pozostaje fakt, że organ rentowy nie poinformował odwołującego się o przyjętym sposobie rozliczania dokonanych wpłat. Rozliczenie to wynikało z przepisów wiążących organ rentowy, których ten, nawet w wyniku wszczętego postępowania wyjaśniającego, nie mógłby zmodyfikować, tak samo, jak nie mógł tego zrobić na podstawie wniosku skarżącego.

Nie zasługiwał również na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 24 ust. 5a, 5b i 5e-6 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Zarzut ten stanowi w znacznej mierze powtórzenie zarzutu naruszenia prawa procesowego odnoszącego się do uznania, że nie doszło do przedawnienia należności z tytułu składek. Wskazać zatem należy, że zgodnie z art. 24 ust. 5f ustawy systemowej bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia przez Zakład postępowania w sprawie wydania decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. W niniejszej sprawie postępowanie ustalające podleganie ubezpieczeniu społecznemu wszczęte zostało wobec odwołującego się pismem z 5 grudnia 2014 r. (doręczone 9 grudnia 2014 r.) zaś decyzja Nr (...) z 29 grudnia 2014 r. stała się prawomocna 5 czerwca 2018 r. Jak już wskazano powyżej, postępowanie to miało wpływ na postępowanie w przedmiocie umorzenia nieopłaconych składek, mimo tego, że dotyczyło bezpośrednio okresu objętego umorzeniem. Kwestia podlegania przez odwołującego się ubezpieczeniom społecznym wpływała jednak na obowiązek odprowadzania przez niego bieżących składek, a zatem wpływała również na zasady rozliczania wpłat dokonywanych przez wnioskodawcę, co skutkowało zaliczeniem ich na odpowiednie należności z tytułu składek.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁴ § 1 k.p.c. Rozstrzygnięcie w punkcie drugim ma swoje oparcie w art. 102 k.p.c. Zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ustalono na podstawie § 8 pkt 6 w zw. z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3

października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).